

Рецензія на дисертаційне дослідження

Сорочан Марини Петрівни на тему

«Підготовка майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти»,

подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 015 Професійна освіта.

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Актуальність дослідження та її зв'язок з науково-дослідними темами.

Упровадження інклюзивного навчання у вітчизняну систему освіти, зокрема дошкільну, є вимогою сучасного демократичного суспільства, що означає забезпечення права на освіту всім громадянам, у тому числі дітям з особливими освітніми потребами. На актуальність теми дисертаційного дослідження М. Сорочан вказує й те, що, незважаючи на значне посилення уваги учених до цієї проблеми, питання підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти у науково-педагогічній та методичній літературі не має всебічного відображення. Доводиться констатувати, що викладачі педагогічних закладів відчують труднощі щодо підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти

Дослідження виконувалося в межах науково-дослідної теми кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Інноваційні педагогічні технології навчання в умовах інформатизації освіти в Україні та за кордоном» та науково-методичної теми Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» «Педагогічна компетентність педагогічних працівників – складова формування інноваційного освітнього середовища».

Дисертація М. Сорочан відповідає напрямку обраної теми. Науковий апарат дослідження в цілому відображає сутність означеної проблеми. Дисертантка реалізує дослідницькі завдання на основі аналізу наукової літератури та нормативної документації із проблеми дослідження, дидактичного аналізу змісту дисциплін професійної та практичної підготовки та навчально-методичних матеріалів, аналізу практичної роботи закладів дошкільної освіти, що дає змогу цілісно дослідити проблему підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти

Значення для науки і практики отриманих результатів. Дисертаційна робота містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що уперше визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови (формування інклюзивної компетентності майбутніх вихователів; наскрізне застосування викладачами ЗВО інноваційних технологій у процесі викладання дисциплін професійної та практичної підготовки; розроблення та впровадження тренінгової програми «Формування готовності до організації навчання дітей із особливими освітніми потребами»); вмотивовано і представлено модель підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання із застосуванням інноваційних технологій; *визначено* структуру готовності, компоненти (мотиваційний, операційний, проєктний, морально-етичний), схарактеризовано показники та рівні (високий, середній, достатній та низький) готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання в ЗДО; *уточнено* зміст понять «готовність», «готовність до діяльності», «інклюзивна компетентність» та розкрито термінологічний апарат дослідження: «готовність майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання в ЗДО», «інклюзивна компетентність майбутніх вихователів»; *подальшого*

розвитку набули форми та методи підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання в ЗДО.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що в процесі роботи розроблено та впроваджено в освітній процес методiku формування готовності студентів до реалізації інклюзивного навчання із застосуванням інноваційних технологій (моделювання педагогічних ситуацій та професійної діяльності; технології групової та фокус-групової роботи, інтегрованого та контекстного навчання, розвитку критичного мислення, проєктування індивідуального корекційно освітнього маршруту, підтримки дослідницького навчання (IBL); розроблення портфоліо (персонального сайту) педагога закладу дошкільної освіти із застосуванням цифрових технологій; SMART технології; кейс-коучинг; електронний коучинг; технoстратегія; онлайн обмін досвідом); укладено навчально-методичний посібник, розроблено та впроваджено тренінгову програму «Формування готовності до організації навчання дітей із особливими освітніми потребами»; навчально-методичне забезпечення для керівників, викладачів і здобувачів закладів вищої освіти, працівників закладів дошкільної освіти щодо підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання в ЗДО.

Методика підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання, навчальні та дидактичні матеріали можуть використовуватися в освітньому процесі педагогічних закладів вищої освіти України з метою підготовки педагогів зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта» та вчителів різних спеціальностей до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Мети дослідження авторка досягає розв'язанням чотирьох завдань, на виконання яких спрямовані усі його складові: науково-дослідницький апарат, вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, джерельна база дослідження, актуальні додатки.

Структура дисертації є науково обґрунтованою, логічно зумовленою і логічно взаємопов'язаною. Заслуговує на схвалення звернення дисертантки до державних стандартів професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО, освітньо-кваліфікаційних характеристик, освітньо-професійних програм, навчального плану, що дозволило виявити наявний ступінь орієнтації навчальних програм та потенційні можливості навчальних дисциплін щодо підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі.

На підставі аналізу численних наукових та науково-методичних джерел авторка визначає зміст та структуру готовності майбутніх вихователів до інклюзивного навчання. як єдність чотирьох компонентів: мотиваційного, операційного, проєктувального, морально-етичного, , кожен з яких має відповідні показники та чотири рівні (високий, середній, достатній, низький). Такий крок у подальшому перебігу дослідження став підґрунтям для діагностування готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання.

Заслуговує на схвалення розроблена модель підготовки майбутніх вихователів до інклюзивного навчання в ЗДО, що побудована як узагальнена система, яка відображає функціональні та структурні зв'язки між цільовим, процесуально-технологічним та діагностично-результативним блоками.

Ключова ідея другого розділу полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до інклюзивного навчання в ЗДО, а саме: формування інклюзивної компетентності майбутніх вихователів; наскрізне застосування викладачами ЗВО інноваційних технологій у процесі викладання дисциплін професійної та практичної підготовки; розроблення та впровадження тренінгової програми «Формування готовності до організації навчання дітей із особливими освітніми потребами».

На наш погляд, особливого схвалення потребують додатки дослідження, адже вони повністю корелюються з зазначеними педагогічними

умовами і прозоро відображають практичний аспект наукового дослідження. В освітній процес впроваджено методiku формування готовності студентів до реалізації інклюзивного навчання із застосуванням інноваційних технологій, розроблено та впроваджено тренінгову програму «Формування готовності до організації навчання дітей із особливими освітніми потребами», яка складається з трьох модулів: «Розуміння інклюзії». «Особистісна готовність та відповідальність». «Практична діяльність».

Відзначимо, що представлена дисертанткою методика та відповідне навчально-методичне забезпечення, що є четвертим завдання дослідження, вимагала, з одного боку, вивчення, систематизації, узагальнення й відбору найбільш продуктивного досвіду з означеної проблеми, тоді як з іншого, спонукала до розробки нових ідей, форм і методів навчання, введення у педагогічну практику конкретних напрацювань з методики підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання в ЗДО.

Варто підкреслити цінність рецензованої праці з огляду на проведений М.Сорочан формувальний етап експерименту, результати якого дають підстави для підтвердження ефективності визначених у дослідженні педагогічних умов.

Про це свідчать представлені дослідницею у третьому розділі результати експериментального дослідження, а саме, позитивна їхня динаміка у студентів експериментальної групи. Отримані дані чітко проаналізовано та систематизовано, відображено у таблицях та поясненнях до них. Все це засвідчує належний рівень володіння автором дисертаційної роботи сучасними методами науково-педагогічних досліджень та дає змогу зробити висновок, що теоретичні положення і практичні результати дослідження є логічними і переконливими.

Повнота викладу матеріалу дисертації у наукових публікаціях. Результати дослідження висвітлено в 27 наукових працях, 4 статті у провідних наукових фахових виданнях, затверджених АК МОН України (з них 4 – в

збірниках, включених до міжнародних наукометричних баз); 2 статі – у наукових закордонних виданнях (з них 1 – в збірнику, включеному до міжнародної наукометричної бази Web of Science); 11 статей та тез – у збірниках матеріалів конференцій.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

1. Вважаємо доцільним у *цільовому блоці розробленої моделі* представити завдання підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти, які розписані на стор. 58 дослідження. Методологічні засади і принципи формування готовності майбутніх вихователів до інклюзивного навчання в ЗДО, на наш погляд, доцільно було б представити не в *цільовому*, а в *процесуально-технологічному блоці* (як варіант, виокремити концептуальний (методологічний) блок моделі).

2. Дискусійним, на наш погляд, є теоретичне обґрунтування представлених педагогічних умов. Обґрунтовуючи всі три педагогічні умови формування готовності майбутніх вихователів до інклюзивного навчання в ЗДО, автор описує інноваційні технології навчання, хоча друга педагогічна умова звучить як *«обґрунтування наскрізного застосування викладачами ЗВО інноваційних технологій у процесі викладання дисциплін професійної та практичної підготовки»*.

3. У роботі присутні незначні стилістичні та граматичні недоліки.

Загальний висновок. Рецензована робота є завершеною, самостійною науковою працею, що містить наукові результати, яким властива наукова новизна, теоретичне і практичне значення, що свідчить про оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності та особистий внесок у вирішення проблеми дослідження.

Дисертаційне дослідження Сорочан Марини Петрівни на тему *«Підготовка майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти»*, подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 «Професійна

освіта», галузь знань 01 Освіта / Педагогіка повністю відповідає вимогам пп.6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р № 44 та «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 № 40. Тому робимо висновок, що дисертантка Сорочан Марина Петрівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії (PhD) зі спеціальності 015 «Професійна освіта», галузь знань 01 Освіта / Педагогіка.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки,
професійної освіти та управління
освітніми закладами
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

Волошина О.В.

